

ЦІНІСНО-РАЦІОНАЛЬНІ МЕГАТРЕНДИ ГЛОБАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ В ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ (НА ПРИКЛАДІ ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇН)*

А. В. АРТЕМЕНКО

(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. Засновані на раціональних засадах приватної власності та ринкової конкуренції, трансформаційні господарства більшості пострадянських країн демонструють досить обмежену здатність до інноваційно ефективного розвитку та високих стандартів задоволення соціальних потреб суспільства. Породжена цими засадами, насамперед рентно-олігархічною системою господарства, пріоритетним розвитком сировинних галузей і недосконалими економічними відносинами, економічна деградація у національному та глобальному вимірах зумовлює пошук ціннісних засад господарювання, які, будучи зумовленими духовністю та соціокультурними спонуканими людської діяльності та мобілізованими на суспільному рівні, є важливою або, як вважають окремі провідні вітчизняні вчені, єдиною умовою виходу із стагнаційно-кризового стану економіки, відродження на інноваційному рівні та інтеграції до світового господарства на засадах ціннісної конкурентоспроможності. Важливою частиною цих засад є соціальне партнерство, яке в країнах-лідерах прийшло на зміну «боротьбі класів» і стало важливою передумовою зростання ефективності господарської діяльності та консолідації суспільства.

Ключові слова: ціннісно-раціональні мегатренди, світове господарство, національна економіка, постсоціалістичні трансформації, соціальне партнерство, економічна етика.

Дослідження впливу ціннісно-раціональних мегатрендів глобального господарства на включення пострадянських національних економік у світові інтеграційні процеси у попередньому номері журналу [1, с. 23–31] супроводжується висновком, що їх формальне членство в цих процесах, як то вступ до Світової організації торгівлі, ЄС та ЄврАзЕС, аж ніяк не означає досягнення партнерського статусу, який базується на рівноправ'ї та вигоді співпраці. Для того, щоб це відбулося в кожній із пострадянських країн, потрібно зробити значний обсяг «домашньої роботи», яка не вичерпується лише прийняттям відповідних законів та проголошенням «курсу на інтеграцію», а пов'язана з досягненням ціннісних за-

сад розвитку суспільства, на яких засновується успіх передових країн. Однією з таких засад є становлення соціального партнерства, яке в сучасних соціально-економічних відносинах провідних країн трансформує антагоністичні відносини підприємців і працівників у взаємовигідне співробітництво. Ціннісне значення соціального партнерства виявляється в тому, що воно знімає проблему понадраціонального використання прибутків на соціальні цілі як роботодавцями, так і працівниками, забезпечує господарську та суспільну стабільність і завдяки цьому сприяє ефективності господарювання.

Сучасне дослідження соціального партнерства базується на концепціях постіндустріаль-

* Початок статті див.: Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2014. – № 2 (54).

них економічних трансформацій і соціальної ринкової економіки та зводиться до обґрунтування ідеї економічної демократії, що реалізується у двох формах: по-перше, шляхом участі найманих працівників в управлінні підприємствами та співучастю у прибутках; по-друге, шляхом формалізованого соціального діалогу, партнерами якого є працівники, представлені профспілками, роботодавці та держава.

Поєднання господарювання із соціальним партнерством здійснюється в середовищі суперечливих інтересів держави, капіталу, особистості та спільнот різного рівня. Тому один із найважливіших висновків нашого дослідження полягає в тому, що в трансформаційний період, як це видно в провідних економіках світового господарства, як держава, так і роботодавці та працівники повинні знайти прийнятні форми вирішення існуючих між ними протиріч у рамках партнерства, яке сповідує вихідні принципи раціональності економічних процесів і підпорядкування приватної власності суспільним інтересам. З іншого боку, в соціальному партнерстві, як формі прояву приватних і групових інтересів, не можна ігнорувати раціональної природи господарської діяльності, заснованої як на приватній, так і колективній ініціативах. Тобто, з одного боку, воно повинне протидіяти неетичності економічної політики й умов господарювання з боку підприємців і держави, а з іншого – протистояти перевантаженості цієї політики та господарства надмірними економіко-етичними вимогами працівників. Суперечливість цього процесу в господарстві України доповнюється або навіть визначається тим, що на імплементацію в нього цінностей соціального партнерства переважно впливають ліберальна ідеологія і атавістична психологія більшої частини нової буржуазії, дії якої упродовж трансформаційного періоду підпорядковуються завданням накопичення капіталу та його егоїстичного використання. Реальна практика свідчить, що її головною метою є отримання максимального прибутку, ухилення від виконання завдань «історичного прориву» та громадянських обов'язків, які зумовлені стратегічними завданнями суспільного розвитку та нормативними рамками економічної етики.

Однією з особливостей соціального партнерства в Україні є його становлення в умовах надзвичайно високого рівня майнового розшарування суспільства та збереження патерналістських настроїв у більшості соціальних груп. Зокрема, працівники, як найважливіша сторона у соціальному партнерстві, переважно мають помилкові, що не враховують рівень економічних можливостей, вимоги встановлення державою соціальних стандартів на рівні передових країн. Але оскільки цього не відбувається, а поширенням знань про етико-моральну складову господарської діяльності та шляхи її досягнення в перехідний період ніхто не займається, та й самі ці знання недостатньо сформульовані, в середовищі найманих працівників трансформуються протестні настрої та дії, які завдають шкоди соціальному партнерству та гальмують економічний розвиток.

В Аналітичній записці Національного інституту стратегічних досліджень «Основні напрями вдосконалення системи соціального партнерства в Україні» відзначається, що головною сферою його впровадження є соціально-трудова відносина, а його ключовим елементом – соціальний діалог [2]. Для цього створені необхідні інституційні передумови, до яких слід зарахувати: прийняття генеральних угод між Кабінетом Міністрів і Федерацією профспілок України (ФПУ); закони України «Про соціальний діалог в Україні» (2010 р.) і «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права та гарантії діяльності» (2012 р.). У цьому ряду слід також назвати створення установ представницьких органів соціальних партнерів – Національну службу посередництва і примирення (1998 р.) і Національну тристоронню соціально-економічну раду, яка почала діяти з 2011 р.

Наявність інституційних передумов дозволяє здійснювати вплив на зниження рівня соціальної напруженості в країні, яка є постійно високою. Так, упродовж лише 2013 р. Національна служба посередництва і примирення (НСПП) сприяла вирішенню 209 колективних трудових спорів національного (1), галузевого (3), територіального (6) та виробничого (199) рівнів, учасниками яких стали 1,6 млн пра-

цівників 7414 суб'єктів господарювання. Це були спори стосовно порушення термінів виплати заробітної плати (46,7 %), щодо підвищення її розмірів (19,5 %) і виконання заходів з охорони та безпеки праці (9,8 %). Упродовж 2013 р. НСПП сприяла зменшенню соціального напруження та пошуку взаємоприйнятних рішень між сторонами конфліктів при проведенні найманими працівниками 14 страйків і 29 інших видів протестних дій, пов'язаних із частковим або повним припиненням роботи [3]. Упродовж першої половини 2014 р. обсяги соціального партнерства у рамках НСПП зросли вдвічі. Зокрема, Національна служба сприяла вирішенню 130 колективних трудових спорів (3 спори на галузевому, 4 – на територіальному, 123 – на виробничому рівнях), безпосередніми учасниками яких стали 1,1 млн працівників (65,3 % від середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу 5480 суб'єктів господарювання, де були зареєстровані колективні трудові спори). Найбільша їх чисельність була зареєстрована у вугільній промисловості, охороні здоров'я, авіаційному транспорті, машинобудуванні, транспорті, добувній промисловості. Для цього було проведено 980 примирних процедур, спрямованих на сприяння вирішенню трудових спорів: 902 узгоджувальні зустрічі, 61 засідання примирних комісій і 17 засідань трудових арбітражів. За сприяння НСПП у ході проведення примирних процедур було вирішено та знято з реєстрації 55 спорів, з яких 2 спори на територіальному, 53 – на виробничому рівнях. Протягом січня – червня 2014 р. НСПП вирішено та знято з реєстрації 111 вимог, із яких 51 вимога (46,0 %) стосувалася погашення заборгованості із заробітної плати та своєчасної виплати поточної зарплати, 25 (22,5 %) – підвищення рівня заробітної плати та запровадження відповідних умов оплати праці, 9 (8,1 %) – виконання заходів з охорони та безпеки праці. Упродовж першого півріччя 2014 р. НСПП сприяла зменшенню соціального напруження та пошуку взаємоприйнятних рішень між сторонами конфліктів під час проведення найманими працівниками 10 страйків і інших видів протестних дій, пов'язаних із

частковим або повним припиненням роботи, а також 21 акції соціального протесту [4].

Порівняння даних про формалізовану частину розвитку соціального партнерства в Україні, що здійснюється у рамках НСПП з показниками діяльності цього органу 2010 р., свідчить про те, що упродовж останнього часу зростає не тільки обсяг успішної діяльності цієї служби, а й чисельність трудових спорів та інших форм соціального протесту. Незмінними залишалися причини цих спорів і акцій соціального протесту, які знаходились у сфері економічної етики. Разом із цим, незважаючи на досить сильні патерналістські очікування громадян, успадковані від радянської системи соціальних відносин, у їх свідомості поступово стверджується стереотип, що досягнення високих життєвих стандартів, пов'язане не з благодійністю держави та роботодавців, а з високою трудовою активністю і успіхом господарювання. Наведені вище дані свідчать про зростання частки працівників, які покладаються не на конфронтацію, а на співпрацю із соціальними партнерами під час вирішення спірних питань.

Соціальне партнерство в Україні страждає від участі в ньому старих профспілок, які протягом десятиліть напрацьовували досвід конформістської співпраці з адміністраціями та власниками підприємств. Згідно з даними соціологічних опитувань, профспілкам довіряє лише 22–32 % українців. Причина низької довіри профспілкам зумовлюється тим, що замість відстоювання у соціальному діалозі інтересів працівників профспілкові об'єднання (офіційна – ФПУ і, так звані, незалежні – Національний форум профспілок України, Національна конфедерація профспілок України, Конфедерація вільних профспілок України) протягом усього трансформаційного періоду переважно зайняті боротьбою за членів і приватизацію профспілкового майна. І хоча об'єктивно держава зацікавлена в наявності сильних і незалежних профспілок, які врівноважують егоїстичні інтереси роботодавців, унаслідок її соціальної природи та безпосередньої участі у бізнесі відбулося відсторонення, справді, незалежних профспілкових організацій від участі у соціальному парт-

нерстві на законодавчому рівні. Зокрема, у ст. 6 Закону «Про соціальний діалог в Україні» у соціальному діалозі національного рівня можуть брати участь тільки всеукраїнські профспілкові об'єднання, кількість учасників якого має становити не менше 150 тис. [5]. А оскільки незалежні профспілки до теперішнього часу організовані тільки на галузевому рівні, а чисельність їх членів є значно меншою, то і взяти участь у соціальному діалозі на національному рівні вони не можуть. Така позиція законодавця відображає інтереси роботодавців і є наслідком недостатнього усвідомлення ними соціального обов'язку перед працівниками та суспільством. «Дозвільний клас» України поки що не може вийти за межі сформульованого І. Валлерстайном висновку, що «бог капіталістів вимагає від буржуа, щоб він цілком присвятив себе накопиченню» [6]. У зв'язку з цим, апеляції до свідомості підприємців можуть мати лише незначний ефект і не в змозі замінити обов'язкових рішень, прийнятих на законних підставах соціальними партнерами.

Посиленню соціальної відповідальності приватних власників могло б сприяти удосконалення ст. 12 Конституції України шляхом заміни новели «Власність зобов'язує. Власність не повинна використовуватися на шкоду людині і суспільству» на новелу – «Власність зобов'язує. Власність повинна використовуватися на користь людині і суспільству». Проте ні в Законі України «Про організацію підприємств», прийнятому 2001 р., ні в його новій редакції 2012 р., крім того, що організації підприємств «визнають профспілки» і взаємодіють з ними «на принципах соціального діалогу», інших соціальних зобов'язань бізнесу перед суспільством і трудовими колективами законодавець не ставить [7]. На наш погляд, потрібно удосконалити і закони в галузі регулювання соціального партнерства. Зокрема, це стосується ст. 13 Закону України «Про соціальний діалог», яка встановлює, що прийняті органами соціального діалогу спільні рішення не є обов'язковими для виконання органами державної влади. Цим же законом не встановлюється відповідальність сторін за невиконання Генеральної угоди між урядом і ФПУ, а

також, всупереч Рекомендації № 91 Міжнародної організації праці (МОП), не передбачається поширення Генеральної та галузевих угод на підприємства, які не беруть безпосередню участь у колективно-договірному процесі [8]. Як і в інших пострадянських республіках, в Україні спостерігається індивідуальність держави щодо «вирівнювання» соціального діалогу в інтересах найманих працівників як більш слабкої сторони. Проте, будучи роботодавцем, держава через об'єктивні причини схиляється до захисту підприємців, оскільки вимоги працівників спрямовуються і на перерозподіл її господарських прибутків. Очевидно, що названі нормативні документи слід переглянути з метою посилення у соціальному діалозі прав працівників.

Поступове становлення соціального партнерства в Україні засвідчує, що зміст цього процесу загалом відповідає традиційним вимогам до нього у передових економіках і є однією зі складових інтеграції національної економіки у світове господарство. Однак, якщо метою трансформаційних реформ є створення ціннісно-конкурентоспроможного національного господарства, в якому головною рушійною силою є не економічна, а духовно-творча особистість, здатна забезпечити високий рівень і ефективність соціально-економічного розвитку, то слід визнати, що повсюдно впроваджену трипартитську модель соціального партнерства потрібно значно вдосконалити, а з досягненням справжньої соціалізації економічних відносин – скасувати. По-перше, її вдосконалення в Україні слід здійснювати шляхом ратифікації та практичного застосування у галузі соціально-трудова відносин світового досвіду соціального партнерства, узагальненого в конвенціях МОП і директивах Європейської комісії. Зокрема необхідно імплементувати в національне господарство ціннісно-гуманістичний зміст європейської соціальної моделі, який полягає у пропорційності економічного та соціального розвитку, особливій увазі до інновацій в економіці, заснованій на знаннях, активній політиці зайнятості, високому рівні життя, рівності, солідарності та субсидіарності, соціальному діалозі та соціальної активності, відкритості та включенні в

соціальний діалог усіх зацікавлених громадян. У цьому контексті слід відзначити, що укладення 2013 р. між Шведським агентством з міжнародного розвитку (Sida) та НСПІ України угоди, в рамках якої закінчено роботу над розробкою нової моделі вирішення трудових спорів і проекту Закону України «Про вирішення трудових спорів в Україні» [3], є кроками у правильному напрямі.

Практична реалізація європейських принципів соціального партнерства дозволить створити умови, за яких становлення всіх інших мегатрендів світового господарства у національній економіці України, як то приватна власність, централізовано-конкурентне регулювання її розвитку, постійне інноваційне оновлення та ціннісна конкурентоспроможність, буде відбуватися в умовах стабільності та стійкої суспільної консолідації, які важливими цінностями умов господарювання. Зважаючи на кризовий стан господарства України, важливою вимогою до соціального партнерства є перехід усіх соціальних партнерів від сьогочасної вигоди до орієнтації на довготривалу перспективу, від надій на допомогу інших країн і міжнародних установ до розвитку на базі власних ресурсів, які значно посилюються за умови неухильного повсюдного застосування ціннісних засад господарювання.

Перехід до соціального партнерства у національному господарстві є однією з базових засад співробітництва пострадянських країн з Європейським Союзом, ціннісні засади країн-членів якого, відзначає американський економіст Дж. Ріфкін, «відображають нову суспільну модель, яка дає надію для глобалізованого світу XXI ст.» шляхом пошуку консенсусу в усіх сферах взаємовідносин на національному та світовому рівнях [9, с. 7, 9]. Саме тому в Коаліційній угоді політичних партій, які створили більшість у ВРУ VIII скликання, відзначається, що інтеграція України до ЄС відкриває шлях і зобов'язує забезпечити перехід до «європейських цінностей» [10]. Зміст цих цінностей, сформульованих у Договорі про Європейський Союз версії 2009 р., у господарській сфері полягає у встановленні консенсусу між цінностями лібералізму, що відстою-

ють свободу підприємництва та конкуренції, і соціал-демократії, яка є захисником прав працівників на соціальне забезпечення, соціальну справедливість та їх партнерство з роботодавцями та державою. При цьому політичним і господарським елітам України необхідно враховувати зауваження дослідників проблеми «європейські цінності», що в Європі не існує раз і назавжди встановлених цінностей господарювання, що вони є результатом постійної боротьби та компромісу між невтримною конкуренцією, гонитвою за надприбутками та принципів соціальної справедливості та зростання стандартів економічної етики [11]. Але той факт, що цінності соціальної економіки є предметом турботи державної політики, визначає провідне місце більшості країн-членів ЄС у глобальному господарстві та відкриває для них перспективу подальшого успішного розвитку. Незалежно від ступеня інтеграції в ЄС, для України важливо запозичити названі цінності та принципи економічних відносин і заснувати на них економічну й соціальну структуру суспільства, яка могла б забезпечити високу конкурентоспроможність її господарства та його успішної інтеграції у світове господарство.

Економічна зумовленість переходу від соціалістичного господарювання до ціннісних засад глобальної ринкової економіки стала наслідком розв'язання протиріччя між суспільним характером виробництва та відстороненням працівників від володіння його засобами. Як свідчать наведені докази, наявний рівень соціокультурного розвитку пострадянських суспільств на старті переходу до ринкової економіки значною мірою був відповідним або вмщував складові відповідності досягненням соціокультурного розвитку країн-лідерів і може реалізуватися як передумова становлення в пострадянських економічних системах ціннісно-раціональних засад, властивих для світового господарства.

Утвердження в національних соціально-економічних відносинах пострадянських суспільств ціннісних засад економічної етики та соціального партнерства, властивих для країн-лідерів світового господарства, є важливою передумовою і наслідком зростання їх еконо-

мічної ефективності та ідентичності з домінуючими у світовому господарстві цінностями, на досягнення яких спрямовані інтеграційні процеси в усіх транзитивних економіках.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артеменко А. В. Ціннісно-раціональні мегатренди глобального господарства та їх реалізація в інтеграційних процесах (на прикладі пострадянських країн) / А. В. Артеменко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». – 2014. – № 2. – С. 23–31.

Artemenko A. V. Tsinnisno-ratsionalni mehatrendy hlobalnoho gospodarstva ta yikh realizatsiia v intehratsiinykh protsesakh (na prykladi postradianskykh krain) / A. V. Artemenko // Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriiia «Ekonomichni nauky». – 2014. – № 2. – P. 23–31.
2. Основні напрями вдосконалення системи соціального партнерства в Україні. Аналітична записка [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/718>. – Назва з екрана.

Osnovni napryami vdoskonalennya sistemi sotsialnogo partnerstva v Ukrayini. Analitichna zapiska [Elektronniy resurs] // Natsionalniy institut strategichnih doslidzhen pri Prezidentovi Ukrayini : ofits. veb-sayt. – Rezhim dostupu: <http://www.niss.gov.ua/articles/718>. – Nazva z ekrana.
3. Інформація про результати діяльності Національної служби посередництва і примирення за 2013 рік [Електронний ресурс] / Національна служба посередництва і примирення : [веб-сайт]. – Електрон. текст. дані. – 2014. – 15 квіт. – Режим доступу:
http://www.nsprp.gov.ua/index.php?catid=13:2010-01-19-21-48-27&id=6300:-2013-&Itemid=9&option=com_content&view=article. – Назва з екрана.

Informatsiya pro rezultati diyalnosti Natsionalnoyi sluzhbi poserednitstva i primirennya za 2013 rik [Elektronniy resurs] / Natsionalna sluzhba poserednitstva i primirennya : [veb-sayt]. –
4. Інформація про результати діяльності Національної служби посередництва і примирення за перше півріччя 2014 року [Електронний ресурс] // Національна служба посередництва і примирення : [веб-сайт]. – Електрон. текст. дані. – 2014. – 17 лип. – Режим доступу:
http://www.nsprp.gov.ua/index.php?catid=13:2010-01-19-21-48-27&id=6608:-2014-&Itemid=9&option=com_content&view=article. – Назва з екрана.

Informatsiya pro rezultati diyalnosti Natsionalnoyi sluzhbi poserednitstva i primirennya za pershe pivrlchchya 2014 roku [Elektronniy resurs] // Natsionalna sluzhba poserednitstva i primirennya : [veb-sayt]. – Elektron. tekst. danl. – 2014. – 17 lip. – Rezhim dostupu:
http://www.nsprp.gov.ua/index.php?catid=13:2010-01-19-21-48-27&id=6608:-2014-&Itemid=9&option=com_content&view=article. – Nazva z ekrana.
5. Про соціальний діалог [Електронний ресурс] : Закон України від 23.12.2010 р. № 2862-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 28, ст. 255. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2862-17>. – Назва з екрана.

Pro sotsialniy dialog [Elektronniy resurs] : Zakon Ukrayini vid 23.12.2010r. № 2862-VI // Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini. – 2011. – № 28, st. 255. – Rezhim dostupu:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2862-17>. – Nazva z ekrana.
6. Валлерстайн И. Маркс и история: плодотворное и неплодотворное прочтение [Електронний ресурс] / И. Валлерстайн // Раса, нация, класс. Двусмысленные идентичности / Э. Балибара и И. Валлерстайна. – Режим доступу:
<http://avtonom.org/old/lib/theory/wallerstein/marx-history.html>. – Назва з екрана.

Vallerstayn I. Marks i istoriya: plodotvornoe i neplodotvornoe prochtenie [Elektronniy resurs] / I. Vallerstayn // Rasa, natsiya, klass.

- Dvusmyslennyye identichnosti / E. Balibara i I. Vallerstayna. – Rezhim dostupu: <http://avtonom.org/old/lib/theory/wallerstein/marx-history.html>. – Nazva z ekrana.
7. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності [Електронний ресурс]: Закон України від 22.06.2012 р. № 5026-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 22, ст. 216. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5026-17>. – Назва з екрана.
- Pro organizatsiyi robotodavtsiv, yih ob'ednannya, prava i garantiyi yih diyalnosti [Elektronniy resurs]: Zakon Ukrayini vid 22.06.2012 r. № 5026-VI // Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini. – 2013. – № 22, st. 216. – Rezhim dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5026-17>. – Nazva z ekrana.
8. Про соціальний діалог [Електронний ресурс]: Закон України від 23.12.2010 р. № 2862-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 28, ст. 255. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2862-17>. – Назва з екрана.
- Pro sotsialniy dialog [Elektronniy resurs]: Zakon Ukrayini vid 23.12.2010 r. № 2862-VI // Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini. – 2011. – № 28, st. 255. – Rezhim dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2862-17>. – Nazva z ekrana.
9. Rifkin Jeremy. The European Dream: How Europe's Vision of the Future Is Quietly Eclipsing the American Dream / Jeremy Rifkin. – Tracher, 2005. – 448 p.
10. Угода про Коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» [Електронний ресурс]: Угода Верховної Ради України від 27.11.2014. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15>. – Назва з екрана.
- Ugoda pro Koalitsiyu deputatskih fraktsiy «Evropeyska Ukrayina» [Elektronniy resurs]: Ugoda Verhovnoyi Radi Ukrayini vid 27.11.2014. – Rezhim dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15>. – Nazva z ekrana.
11. Гервас С. Європейські цінності: між ідеалом, дискурсом і реальністю [Електронний ресурс] / С. Гервас // Переосмислюючи демократію – український дискусійний клуб: [веб-сайт]. – Режим доступу: http://rethinkingdemocracy.org.ua/themes/Ghervas.html#_ftn1. – Назва з екрана.
- Gervas S. Evropeyski tsinnosti: mizh idealom, diskursom i realnistyu [Elektronniy resurs] / S. Gervas // Pereosmislyuyuchi demokratiyu – ukrayinskiy diskusiyiniy klub: [veb-sayt]. – Rezhim dostupu: http://rethinkingdemocracy.org.ua/themes/Ghervas.html#_ftn1. – Nazva z ekrana.

А. В. Артеменко (Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»). **Ценностно-рациональные мегатренды глобального хозяйствования и их реализация в интеграционных процессах (на примере постсоветских стран).**

Аннотация. Основанные на рациональных началах частной собственности и рыночной конкуренции, трансформационные хозяйства большинства постсоветских стран демонстрируют весьма ограниченную способность к инновационно эффективному развитию и высоким стандартам удовлетворения социальных потребностей общества. Рожденная этими принципами, прежде всего рентно-олигархической системой хозяйства, приоритетным развитием сырьевых отраслей и несовершенными экономическими отношениями, экономическая деградация в национальном и глобальном измерениях обуславливает поиск ценностных основ хозяйствования, которые, будучи обусловленными духовностью и социокультурными побуждениями человеческой деятельности и мобилизованными на общественном уровне, являются важным или, как считают отдельные ведущие отечественные ученые, единственным условием выхода из стагнационно-кризисного состояния экономики, возрождение на инновационном уровне и интеграции в мировое хозяйство на основе ценностной конкурентоспособности. Важной частью этих принципов является социальное партнерство, которое в странах-лидерах пришло на смену «борьбе классов» и стало важнейшей предпосылкой роста эффективности хозяйственной деятельности и консолидации общества.

Ключевые слова: *ценностно-рациональные мегатренды, мировое хозяйство, национальная экономика, постсоциалистические трансформации, социальное партнерство, экономическая этика.*

A. Artemenko (Poltava University of Economics and Trade). **Value-rational megatrends of global economy and its implementation into integration processes (through the example of post-soviet countries)**

Summary. *Being based on sound principles of private property and market competition, transformational economy of most post-Soviet countries demonstrates quite a limited capacity for the effective innovation development and high standards to meet social needs. In terms of national and global dimensions economic degradation which has been generated by rental-oligarchic economic system, priority development of primary industries and imperfect economic relations, determines the search for value principles of economy which are caused by spirituality and socio-cultural motives of human activity. According to some leading Ukrainian scientists the only condition for overcoming the stagnation-crisis economy is the revival of the innovative level and integration into the world economy on the basis of value competitiveness. An important part of these principles is the revival of economic activity by members of economy through transformation of economic relations in the incentive system of factors intensifying economic activities of employees as well as the establishment of a democratic government regulation of the economy and creating economic conditions for the widespread introduction of creative work and social partnership. Social partnership is an important part of these principles as it has replaced "class struggle" in leading countries and has become the most important prerequisite for economic efficiency increase and consolidation of society.*

Keywords: *value-rational megatrends, world economy, national economy, postsocialistic transformations, social partnership, business ethics.*